

Die zondag werd bekend dat Keizer Wilhelm II zich in Eysden bij een Nederlandse grenspost gemeld had. De Keizer voortvluchtig! Het leek of de traditionele wereld krakend ineenstortte. Voor alle zekerheid trok een luitenant van de Vrijwillige Landstorm die avond met dertig vrijwilligers en één mitrailleur de tuin van het paleis Noordeinde in Den Haag binnen: 'vanaf dat ogenblik stond vast dat, hoe zich de zaken mochten ontwikkelen, zonder felle strijd geen rode vlag zou waaïen van het koninklijk paleis.'¹ In Rotterdam waren op hetzelfde moment de kaderleden van SDAP en NVV uit het gehele land in spoedzitting bijeen. 'Daar stuitte de gedachte om in een manifest en in de vergaderingen te spreken van overneming der macht op tegenstand bij de grote meerderheid. Ik herinner me nog', aldus Drees, voorzitter van de Haagse federatie van afdelingen van de SDAP, 'hoe Oudegeest, toen voorzitter van het NVV, met nadruk waarschuwde en verklaarde: Ik doe niet mee.'²

Troelstra evenwel, verbitterd door de tegenstand die hij in eigen rijen ontmoet had, kon van de droom die hem vervulde, niet zo spoedig afscheid nemen. Maandagavond zou hij in Rotterdam spreken. Nog vóór de vergadering las hij het hoofdartikel van de *Nieuwe Rotterdamse Courant*; niet alleen werden de eisen uit het manifest van SDAP en NVV aanvaard maar het oudste en meest gezaghebbende liberale blad verklaarde dat ieder er goed aan zou doen, traditionele denkbeelden te herzien. Troelstra zag er een bevestiging in van zijn opvatting dat één stevige stoot voldoende zou zijn om het Nederlands politiek bestel ten val te brengen. De sfeer in de vergadering deed de rest. 'Verzuimt het ogenblik niet', riep hij onder bijvalsbetuïgingen van zijn toehoorders uit, 'grijpt de macht die u in de schoot wordt geworpen en doet wat gij moet en kunt doen . . . Wij maken een revolutie omdat het kan en moet.' Zaterdag 16 en zondag 17 november zou een buitengewoon congres van SDAP en NVV bijeenkomen. 'Wij zullen dus zondag', aldus Troelstra, 'de gewichtige vraag hebben te bespreken of wij zullen overgaan tot een opperste raad van arbeiders en soldaten voor het hele land en van plaatselijke raden. Hebben wij daartoe besloten, dan is die raad vanaf dat ogenblik het opperste gezag van ons land.'

Heykoop die de vergadering voorzat, legde er nog een schepje bovenop: 'Is er onder de bezittende klasse één die dacht dat de revolutie bij Zevenaar aan de grens omkeert? De revolutie moet door, slaat Zevenaar over, komt in Rotterdam terecht. Ik ben er trots op dat deze beweging begint in Rotterdam. Ik weet dat Troelstra morgenmiddag één uur in de Tweede Kamer het revolutionaire woord zal spreken buiten de parlementaire orde om en

¹ *Als 't moet*, p. 75. ² W. Drees: *Zestig jaar levenservaring*, p. 76.